

จังหวัดกำแพงเพชร : สารัตถปัจจัยเชิงวัฒนธรรม

จังหวัดกำแพงเพชรตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นรอยต่อของภาคเหนือกับภาคกลางของประเทศอาจกล่าวได้ว่าเป็นภาคเหนือตอนล่างหรือภาคกลางตอนบน พื้นที่แบ่งออกเป็นสองส่วนคือ ด้านทิศตะวันตกของแม่น้ำปิง ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อนและด้านตะวันออกของแม่น้ำปิงเป็นที่ราบ พื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ยประมาณ ๑๐๗ เมตร ตั้งอยู่ระหว่างละติจูดที่ ๑๕ องศา ๕๑ ลิปดาเหนือถึงละติจูดที่ ๑๖ องศา ๕๔ ลิปดาเหนือ และระหว่างลองติจูดที่ ๙๐ องศาตะวันออกถึงลองติจูดที่ ๑๐๐ องศา ๓ ลิปดาตะวันออก มีพื้นที่ประมาณ ๘,๖๐๗.๕ ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ ๕,๓๗๙,๖๘๗ ไร่ ในจำนวนพื้นที่ทั้งหมดนี้ จำแนกเป็นพื้นที่การเกษตรประมาณ ๓,๒๐๙,๘๙๐ ไร่หรือประมาณร้อยละ ๕๙.๖๗ พื้นที่ป่าไม้ประมาณ ๑,๓๔๑,๗๑๘ ไร่ หรือประมาณร้อยละ ๒๔.๙๖ เป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์อื่น ๆ ประมาณ ๘๒๘,๐๗๙ ไร่ หรือประมาณร้อยละ ๑๕.๓๙

พื้นที่ของจังหวัดกำแพงเพชรมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ของจังหวัดต่าง ๆ โดยรอบคือ

ทิศเหนือ	ติดกับพื้นที่อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก และพื้นที่อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย
ทิศใต้	ติดกับพื้นที่อำเภอบรรพตพิสัย และอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์
ทิศตะวันตก	ติดกับพื้นที่อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
ทิศตะวันออก	ติดกับพื้นที่อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก อำเภอโพทะเลและ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร

สภาพพื้นที่ส่วนกลางของจังหวัดมีแม่น้ำปิงไหลผ่านจากทิศตอนบนของจังหวัดถึงพื้นที่ตอนล่างของจังหวัดระยะทางยาวประมาณ ๑๐๕ กิโลเมตร ในปัจจุบันปริมาณของน้ำในแม่น้ำปิงที่ไหลผ่านจังหวัดกำแพงเพชรเป็นไปโดยปัจจัยสำคัญ ๒ ประการ ประการแรกคือปัจจัยทางธรรมชาติ ในฤดูฝนจะมีน้ำจากน้ำฝนที่ตกลงมาในพื้นที่และน้ำจากแหล่งต้นน้ำจากพื้นที่ภาคตะวันตกของจังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ คลองลาน คลองสวนหม่อน คลองวังเจ้า คลองขลุง เป็นต้น ไหลรวมกับน้ำในแม่น้ำปิง ปัจจัยประการที่สองคือ ปัจจัยจากการจัดการของมนุษย์ ได้แก่ การสร้างเขื่อนภูมิพลกั้นกระแสน้ำธรรมชาติของแม่น้ำปิงอยู่ก่อนถึงสามเงา จังหวัดตาก เพื่อจัดการน้ำสำหรับการผลิตกระแสไฟฟ้าและการชลประทานเพื่อการเกษตร ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้พื้นที่บริเวณส่วนกลางของจังหวัดกำแพงเพชรมีความเหมาะสมกับการเกษตรกรรม

ประชากรจังหวัดกำแพงเพชรจำแนกเป็นสองกลุ่มใหญ่ กลุ่มหนึ่งเป็นประชากรที่มีพื้นเพรากฐานสืบทอดจากชนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกำแพงเพชร มีประเพณีวัฒนธรรม สำเนียงภาษาและวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของตน อีกกลุ่มหนึ่งเป็นประชากรที่อพยพโยกย้ายจากภูมิภาคอื่น เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและภาคเหนือ ในจำนวนนี้มีชาวเขา ๕ เผ่า คือ ม้ง เย้า มูเซอ กระเหรี่ยงและลีซอ ชาวเขาเหล่านี้ตั้งหลักแหล่งเป็นชุมชนกระจายอยู่ทางพื้นที่ภาคตะวันตกของจังหวัดกำแพงเพชร ประชากรกลุ่มนี้มีประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตตามแบบถิ่นเดิมผสมผสานกับวิถีชีวิตที่ปรับเปลี่ยนและปรับปรุงตามวัฒนธรรมท้องถิ่นใหม่

ปัจจุบันจังหวัดกำแพงเพชรแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็นอำเภอ ๗ อำเภอ กับกิ่งอำเภอ ๔ กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองกำแพงเพชร อำเภอคลองขลุง อำเภอบรรพตพิสัย อำเภอชาติบุรุษ อำเภอคลองลาน อำเภอไทยงาม อำเภอลานกระบือ กิ่งอำเภอรายทองวัฒนา กิ่งอำเภอบางศิลาทอง กิ่งอำเภอบึงสามัคคี และกิ่งอำเภอโกสัมพีนคร